

Brodolom pelješkog barka „Lamek“

Radojica Barbalić, Rijeka

U razdoblju naše pomorske prošlosti, počam od osamdesetih godina prošlog stoljeća, kada je gradnja brodova na jedra počela propadati, svaki je gubitak jednog jedrenjaka duge plovidbe ujedno značio bolno i nenadoknadivo otrgnuće tih plovničkih jedinica od nekada velebne mornarice na jedra. Stvarno, značio je gubitak i propadanje, jer se nestankom takvog jednog jedrenjaka zapažala praznina u nizu lijepih i ponosnih brodova, koji su bili neminovno osuđeni da propadnu bez mogućnosti, da im se pronade dostojna zamjena. Naša pomorska štampa tadašnjih vremena ove je gubitke skoro redovno registrirala nostalgičnom notom. Ovakvi prikazi ne samo da izazivaju sućut i pažnju čitalaca, već — kako zapažamo — sastavljeni su sa stručnim opisom na temelju iskaza moreplovaca i izvještaja, koji su se o pomorskoj nezgodi podnosili pomorsko-upravnim organima.

U nizu bilježaka o brodolomima i gubicima naših jedrenjaka duge plovidbe izabrali smo za čitatelje našeg časopisa prikaz brodoloma jednog poznatog pelješkog jedrenjaka, barka »Lamek«, koji je 1892. god. na putu iz Rijeke u Cette uslijed prodora mora morao biti napušten i čiju je posadu spasio riječki bark »Benefattore«. Podaci o brodolomu »Lameka«, o lutanju njegove podrtine i o akciji spasavanja bili su iscrpno iznijeti u pomorskoj rubrici riječkog dnevnika »La Bilancia«, iz kojega ćemo nastojati rekonstruirati njegov brodolom.

Bark »Lamek« sagrađen je 1868. godine u Trstu za račun Pelješkog broderskog društva, a imao je 541 BRT i 536 NRT. Njegove dimenzije iznosile su 43,20 dužine, 8,78 m širine i 5,75 m visine, pa je prema tome spadao među veće i bolje brodove svojih karakteristika. Pripadao je Pelješkom broderskom društvu do njegove likvidacije i rasprodaje plovnog parka 1886. godine, kada ga je nabavila grupa orebičkih pomoraca (Marinković, Mrčević i Morena).

Oplovivši sve plovidbene pravce Atlantika i Sredozemnog mora, i u pravcu Antila i Sjevernog mora, posljednjih godina bark »Lamek« povlači se sa nekoliko drugih peljeških jedrenjaka na jedinu za jedrenjake rentabilnu i sačuvanu relaciju: Rijeka—Južna Francuska—Alžir prevozeći iz Rijeke odnosno ih hrvatskih luka: dužice, »bordunale« i građevno drvo za potrebe jakog francuskog i mediteranskog vinogradarstva. Listajući kronike o dolascima i odlascima jedrenjaka duge plovidbe iz Rijeke zapazili smo, da je bark »Lamek« nekoliko posljednjih godina redovno plovio na relaciji Rijeka—Cette.

21. rujna 1892. bark je »Lamek« posljednji put napustio riječku luku pod zapovjedništvom kap. M. Mrčevića, da nikada više ne doplovi u luku odredišta (Cette).

Na putu bark je nešto zbog ekvinočijalnih oluja, a nešto zbog starosti dobio jači prodor vode, koji nije mogao biti savladan i brod je nedaleko od Cette izvjesio signalne znakove za pomoć. Premda je imao teret drva, brod je ipak vidno tonuo, a iscrpljena posada nije bila više sposobna da stalno nateže brodske sisaljke. U tom položaju susreo ga je u zoru 3. studenog riječki bark »Benefattore« pod zapovjedništvom kap. Andrije Thiana iz Kostrene. Kap. Thian stupio je u vezu s kap. Mrčevićem. Skoro potom brodovima su se približili jedan engleski parobrod i talijanski bark »Giuseppe Costavoglio«, od kojih se samo talijanski brod zadržao u blizini radi asistencije do poslije podne. Bark »Benefattore« primio je tokom jutra dio posade barka »Lamek«, vidjevši da vjetar pojačava i da ne postoje mogućnosti spašavanja i teglenja barka, odlučio je teška srca da napusti svoj brod sudbini.

Bilo je to na poziciji 41° 54' N i 4° 18' E. Vjetar iz četvrtog kvadranta postajao je sve jači, a očito se vidjelo, da je bark »Lamek« utonuo tokom dana za 1 nogu i da mu se oplata duž krme počela klimati.

Bark »Benefattore«, koji je bio na putu iz Cette za Rijeku, spativši svih 13 članova posade, upravio je put jugo-istoka krstareći prema snazi vjetra, pa kap. Thian, vidjevši da se putovanje produžuje, odlučio je, da skrene u Cagliari radi prijave brodoloma tamošnjem austro-ugarskom konzulatu. U Cagliari brod je doplovio 7. studenog navečer.

Izvršivši potrebne formalnosti kod austro-ugarskog konzulata kap. je Thian dobio nalog da preveze do Rijeke deset članova posade barka »Lamek«, dok su u Cagliari na dispoziciju konzulu ostali kap. Mrčević sa sinom i mladićem Z. Korićem. Bark »Benefattore« doplovio je na Rijeku 4. prosinca 1892. ujutro i ovdje iskrcao slijedeće članove »Lamekove« posade: poručnika Dinka Bačića, »dispenzira« Frana Grbića, kormilara Mihovila Daneza, P. Mikuličića i N. Martulovića, mornare Matiju Tomića, P. Bartulovića i Antona Papića, »malog od kamara«, M. Stulla i »malog od foguna« A. Zabitza.

Ali ovim tragedija barka »Lamek« nije bila završena. Nastavši u mraku noći 3. studenog pred posadom barka »Benefattore«, lutajući je »Lamek«, koji je na jarbolima još uvijek vijao signale za pomoć, bio opažen 5. studenog oko 8.00 sati u jutro od engleskog parobroda »Beatrice« na poziciji 41° 53' N i 9° 54' E.

Nije prošlo ni petnaest dana, a iz Genove došao je na Rijeku brzovaj, da je 19. studenog talijanski parobrod »Napoli« susreo podrtinu barka »Lamek« na poziciji 42° 12' N i 4° 7' E. S parobroda bio je spušten u more čamac i poručnik sa dva kormilara uspeo se na bark

»Lamek«, ali nered, koji je vladao na palubi i kamitu uvjerio je talijanske pomorce, da je brod napušten pred petnaestak dana. Pramac mu je bio duboko uronjen, a krma mu je stajala tako visoko, da se razabiralo kormilo. Razderana jedra lepršala su sablasno na povjetarcu, a na krmenom jarbolu zapažali su se ostaci signalnih zastava, na kojima se nisu mogli razabrati nominativi. Jarbolni nastavci i križevi bili su slomljeni, a oko broda i u moru (u pravcu Genove) plivalo je mnogo dužica, koje su valovi naplavili sa podrtine.

To nije bila posljednja vijest o lutajućem »Lameku«. Isti dan kada je »Lamekova« posada doputovala sa barkom »Benefattore« na Rijeku, podrtina je »Lameka« bila zapažena na poziciji $41^{\circ} 15' N$ i $3^{\circ} 18' E$, kako pluta u

pravcu kanala Bonifaccio. Brzjav, koji je bio upućen iz Alžira, naglašavao je, da je podrtina opasna za plovidbu.

Nakon toga nisu se čule nikakove vijesti o lutajućem »Lameku«. Tko zna, nije li možda potonuo negdje u Ligurskom moru ili je završio na obalama Korzike, gdje ga je more raznijelo, a ljudi pokupili ono par dasaka s njega. Međutim, vrijedno je zapaziti, da je »Lamek« lutao još punih mjesec dana, nakon što je bio napušten, i da posljednja vijest o njegovoj podrtini koincidira s datumom, kada se njegova posada iskrcala na Rijeci.

Možda je i ta vijest fatalistički odjeknula u srcima pojedinih pomoraca, koji su teška srca napustili starog i ponosnog »Lameka«.